

❖ بحث ب)

مرحوم آخوند، مرحوم امام و بسیاری از اصولیون، استعمال مذکور را استعمال کنایی می دانند ولی در مقابل بسیاری از جمله مرحوم خوئی استعمال را مجازی می دانند. قول این بزرگان را در ذیل بحث چهارم بررسی می کنیم.

❖ بحث ج)

اگر استعمال مذکور را حقیقی بدانیم، طبعاً استعمال کنایی می شود و در بلاغت گفته شده است که «الکنایة ابلغ من التصریح» هم چنین اگر استعمال را مجازی بدانیم، در صورتی ابلغ است که با مقتضای حال مناسب باشد (اللهم الا أن یقال: که در کنایه هم همین شرط وجود دارد)

اما جدای از آنکه بگوییم این استعمال، ابلغ است یا نه؟ جای این سوال باقی است که آیا استعمال خبر در مقام طلب، آكد است یعنی می فهماند که متکلم طلب اکیدتری را دارد؟

توجه شود که «آكد بودن» غیر از «ابلاغ بودن» است و نباید با هم اشتباه شوند چراکه ممکن است یک عبارت ابلغ نباشد ولی «طلب تأکید شده ای» را برساند. کما اینکه ممکن است ابلغ باشد ولی طلب تأکید شده ای را مطرح نکند.

مرحوم آخوند - چنانکه خواهیم دید - دلالت جملات خبریه بر وجوب را آكد از دلالت هیأت امر می داند ولی این مطلب کامل نیست.

مرحوم شیخ بهایی اکید تر بودن استعمال جملات خبریه در وجوب را نپذیرفته است و می نویسد:

«ان دلالة الجملة الخبرية على الوجوب محل توقف فان قلت دلالة الجملة الخبرية في المقامات الطلبية على الوجوب إذا لم يثبت خلافه مما لا ينبغي التوقف فيها بل المستفاد من كلام محققى علماء فن المعانى ان دلالتها في تلك المقامات على الاهتمام بالطلب والاعتناء بالامثال أشدّ و أكد من دلالة الأمر الصريح عليه الا ترى الى قولهم انّ البلغاء يقيمونها مقام الإنشائية ليحملوا المخاطب بوجه اكيد و نهج لطيف على الإتيان بما طلب منه و يبعثونه على عدم التهاون به كقولك لصاحبك لا يحبّ تكذيبك تأتيني غدا بلفظ الخبر مقام ايتنى بلفظ الأمر فتحمله بالطف و وجه على الإتيان لأنّه لو لم يأتك غدا صرت كاذبا بحسب (الظّ) لكون كلامك في صورة الخبر قلت مراد علماء المعانى انّ البلغاء ربّما يعدلون عن صريح الأمر الى الخبر و يقيمونه مقامه لرعاية النكتة المذكورة و ليس سبب

العدول اليه منحصرًا عندهم في رعاية تلك النكتة فإن له أسباباً أخرى مفصلة في كتب الفن.^۱

ما می گوئیم :

حتی اگر بپذیریم که سبب و مصحح استعمال جمله خبریه در مقام طلب، همان نکته مذکوره باشد (جلوگیری از تکذیب متکلم) ولی این صرفاً بلاغت کلام را معلوم می کند و کلام را ابلغ می سازد و نه اینکه طلب حاصل از آن را «اکید تر» کند.

❖ بحث ۵) آیا جملات خبریه ای که در مقام طلب است، ظاهر در وجوب است؟

مرحوم محقق رشتی، ظهور جملات خبریه ای که در مقام طلب استعمال می شوند را در وجوب نپذیرفته است و می نویسد:

«فالتحقیق) بعد عدم مساعدة مساق الكلام و لا غيره من القرائن على الوجوب وفاقا لجمع من الأعلام كالأردبيلي وصاحب المدارك والذخيرة والمجلسي والعلامة والمحقق الثاني على ما نقله بعض من وافقهم هو الاقتصار على القدر المشترك إذا كان عليه دليل أيضا وإلا فقد يكون للجمله الخبرية محامل أخرى خارجة عن الطلب أيضا كما لا يخفى على أهل الدرية بالمحاورات.»^۲

توضیح :

۱. اگر قرینه ای بر مطلق طلب باشد ولی قرینه ای بر وجوب نباشد، جملات خبریه مذکوره صرفاً بر طلب (قدر مشترک وجوب و استحباب) دلالت دارد.
۲. این قول با محقق اردبیلی، صاحب مدارک، صاحب ذخیره علامه مجلسی و علامه حلی در منتهی و محقق کرکی، موافق است.
۳. و اگر قرینه بر مطلق طلب هم نباشد، [در حالیکه می دانیم معنای اخبار اراده نشده است] آن کلام را حمل بر معانی دیگر می کنیم.

۱. الجبل المتین فی أحكام الدین؛ ص: ۴۰

۲. بدائع الأفكار؛ ص ۲۳۴

